

# Bolalar Ijodiy Rivojlanishida Ananaviy Va Noananaviy Usullarda Rasm Chizishning Qiyosiy Tahlili

*Xudoyberdiyeva Laylo Xolmo‘min qizi<sup>1</sup>*

**Annotatsiya:** Ushbu ilmiy maqola bolalar ijodiy rivojlanishida ananaviy va noananaviy rasm chizish usullarining o'rni va ta'sirini tahlil qiladi. Maqolada ananaviy rasm chizish usullarining texnik ko'nikmalarni rivojlantirish, shakl, rang va kompozitsiya tushunchalarini o'rgatishdagi afzalliklari va kamchiliklari hamda noananaviy usullarning bolalar ijodiy erkinligi, yangi texnologiyalarni o'rganish va zamonaviy yondashuvlar orqali ijodiy qobiliyatlarni kengaytirishdagi rolini ko'rib chiqilgan. Shuningdek, har ikkala yondashuvning o'zaro uyg'unligi va ulardan birgalikda foydalanish bolalar ijodini rivojlantirishda qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi tahlil qilingan.

**Kalit soʻzlar:** Bolalar ijodiy rivojlanishi, ananaviy usullar, noananaviy usullar, rasm chizish, texnik ko'nikmalar, rang, shakl, kompozitsiya, kreativlik, raqamli texnologiyalar, ijodiy erkinlik, tasavvur, zamonaviy yondashuvlar.

## Kirish

Bolalar ijodiy rivojlanishi, ularning aqliy va hissiy holatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ijodiy faoliyat, ayniqsa, rasm chizish, bolalarga o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va dunyoqarashlarini ifodalash imkoniyatini yaratadi. Rasm chizish bolalarning tafakkurini rivojlantirish, kuzatish va analitik fikrlash qobiliyatlarini oshirish, shuningdek, ular bilan muloqot qilishda yordam beradi. Rasm chizish usullari esa turlicha bo'lishi mumkin, ular ananaviy va noananaviy (zamonaviy) usullarda farqlanadi. Ushbu maqolada, ananaviy va noananaviy usullarda rasm chizishning bolalar ijodiga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilish, ularning afzalliklari va kamchiliklarini aniqlash maqsad qilingan.

## I Ananaviy rasm chizishning umumiy tavsifi

Ananaviy rasm chizish usullari, asrlar davomida rasm chizish san'ati va texnikasining asosiy vositalari sifatida rivojlanib kelgan metodlardir. Ushbu usullar ko'pincha tabiiy materiallar, qo'l mehnati va klassik texnikalarga asoslangan bo'lib, bolalarning ijodiy va texnik ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ananaviy rasm chizish usullari o'zining oddiyliги, o'qitilishi va bolalarga shakl, rang, kompozitsiya, hamda boshqa ijodiy tushunchalarni o'rgatishda samaradorligi bilan ajralib turadi.

## An'anaviy usulda rasm chizishning asosiy jihatlari:

### 1. Asboblar va materiallar:

**Qalam:** An'anaviy usulda eng ko'p ishlatiladigan asbob. Turli qalamlar (masalan, 2B, 4B, 6B va boshqalar) rasmni chizishda turli darajadagi noziklik, soyalar va qalin chiziqlarni yaratish imkonini beradi.

**Bo'yoqlar:** Rangli yoki oq-qora bo'yoqlar (masalan, akvarel, akril, yog'li bo'yoq) rasmga rang berish va tasvirni jonlantirish uchun ishlatiladi.

**Qog'oz:** Qog'ozning turli xil yuzasi va qattiqligi rasmning sifatiga ta'sir ko'rsatadi. Katta qog'ozlar yoki maxsus rasm chizish uchun mo'ljallangan qog'ozlar ishlatiladi.

<sup>1</sup> GDPI "Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrası I bosqich 2/24- guruh Magistri  
laylokhudayberdiyeva418@gmail.com



**Uglerod va ko'mir:** Ba'zi an'anaviy rassomlar uglerod va ko'mirni soya va ranglarni yaratishda qo'llaydi, bu esa tasvirni yanada chuqurroq va dramatikroq qiladi.

## 2. Texnikalar:

**1. Chiziqalar:** Rasm chizishning boshlanishi chiziqalardan iborat bo'ladi. An'anaviy usulda chiziqalarni to'g'ri va nozik chizish ko'nikmalari zarur. Chiziqalar yordamida tasvirning asosiy shakllari, tuzilishi va kompozitsiyasi belgilanadi.

**2. Soyalar va tonlar:** Chizilgan rasmga hayot qo'shish uchun soyalar ishlatiladi. Chiziqalar orqali soyalarni yaratish rasmga chuqurlik, hajm va haqiqiylik beradi.

**3. Rang berish:** Rangli bo'yoqlar yoki turli xil ranglar yordamida rasmga jonli tasvirlar qo'shiladi. Ranglarni to'g'ri qo'llash rasmga yorqinlik, hissiyot va atmosferani yaratadi.

**4. Kompozitsiya va tuzilma:** An'anaviy rasm chizishda kompozitsiya muhim o'rin tutadi. Tasvirning muvozanati, ob'ektlar orasidagi nisbatlar, asosiy nuqtaning aniqligi, ob'ektlarni joylashtirishda o'zaro bog'liqlikni ko'rsatish kerak. Rassom kompozitsiyadagi har bir detalni sinchiklab o'rganib chiqadi va rasmni to'liq qilish uchun barcha qismlarni o'ylab qo'llaydi.

**5. Yorug'lik va soya:** An'anaviy usulda tasvirda yorug'lik va soyalarni yaratish chuqurlik va hajm yaratishda katta ahamiyatga ega. Rassom tasvirda yorug'lik manbasini belgilab, soyalarni chizish orqali ob'ektlarning uch o'lchamli tuzilishini yaratadi. Soyalar yordamida rasmga haqiqiylik va realistik tuyg'u qo'shiladi.

**6. Rasmning tugallanishi:** Rasmni tugatishda barcha detallarga e'tibor berish kerak. Bo'yoqlar va chiziqalar mukammal ko'rinishga keltiriladi, soya va yorug'likning o'zaro ta'siri to'g'ri joylashtiriladi. Yakuniy bosqichda rasmni tekshirish va kerakli o'zgartirishlarni kiritish juda muhim.

### Ananaviy usulda rasm chizishning bir qancha afzalliklari mavjud. Ular:

1. Ijodkorlikni rivojlantirish: Ananaviy rasm chizish bolalarga o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatini yaratadi. Ular o'z tasavvurlarini va ijodkorliklarini rivojlantiradi.

2. Yaxshi motorika va koordinatsiya: Rasm chizish jarayonida bolalar qalam, bo'yoq va boshqa asboblardan ishlaydi. Bu ularning qo'l va ko'z koordinatsiyasini yaxshilashga yordam beradi.

3. Diqqatni jamlash: Ananaviy rasm chizish bolalar diqqatini bir nuqtaga jamlashga o'rgatadi. Bunda ular detallarga e'tibor berib, chizish jarayoniga to'liq kirib borishadi.

4. Emotsional rivojlanish: Rasm chizish bolalar uchun o'z his-tuyg'ularini ifodalash va tashvishlardan xalos bo'lish uchun yaxshi usul bo'lishi mumkin. Bu ularga stressni kamaytirish va o'zlarini yaxshiroq his qilishga yordam beradi.

5. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Rasm chizish bolalarga tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ular turli shakl, rang va kompozitsiyalarni yaratishda qarorlar qabul qilishadi, bu esa ularning kognitiv qobiliyatlarini oshiradi.

6. Madaniy va tarixiy bilimlar: Ananaviy rasm chizish orqali bolalar turli madaniy an'analarni o'rganishi mumkin. Rasm chizishda eski uslublar va klassik san'at shakllari haqida ko'proq ma'lumot olishadi.

7. Sabr va mehnatga chidamlilik: Rasm chizish jarayoni vaqt talab qiladi, bu bolalar uchun sabr-toqatni o'rganishning ajoyib usulidir. Rasmni yakunlash uchun kerakli vaqtni sarflash va mehnat qilish ularga yuksak natijalarga erishish uchun zarur.

8. Ijodiy erkinlik: Ananaviy rasm chizish bolalar uchun o'z tasavvurlarini erkin ifodalash imkonini beradi.

9. Motorika va koordinatsiya: Qo'l va ko'z koordinatsiyasini rivojlantirishda yordam beradi, chunki bolalar qalam, bo'yoq va boshqa asboblardan ishlaydilar.



10. Emotsional rivojlanish: Rasm chizish bolalarning his-tuyg'ularini ifodalashga va stressni kamaytirishga yordam beradi.

11. Madaniy bilimlar: Ananaviy usullarda bolalar klassik san'at, eski uslublar va madaniy boyliklarni o'rganishadi.

### **Ananaviy usulda rasm chizishning bir qancha afzalliklari bo'lsa-da, ba'zi kamchiliklari ham mavjud:**

**1. Cheklangan materiallar va vositalar:** Ananaviy rasm chizish uchun ko'pincha maxsus asboblari (qalam, bo'yoq, pergament qog'oz va boshqalar) kerak bo'ladi. Bu materiallar qimmat bo'lishi mumkin va ularga kirishish hamda saqlash oson emas. Shuningdek, rasm chizishda foydalaniladigan materiallarning chegaralari ijodiy imkoniyatlarni cheklashi mumkin.

**2. Vaqt va mehnat talab qilishi:** Ananaviy rasm chizish jarayoni ko'proq vaqt talab qiladi. Rasmni yaratish, uning tuzilishini shakllantirish va natijaga erishish uchun ko'proq mehnat qilish kerak. Bu, ayniqsa, bolalar uchun ba'zan sabr-toqatni yo'qotishga olib kelishi mumkin.

**3. Tartibsizlik va ifloslanish:** Bo'yoqlar, pastel yoki boshqa rasm materiallarining ishlatilishi ko'pincha atrof-muhitni ifloslantirishi mumkin. Bu, ayniqsa, bolalar uchun murakkabliklar yaratishi mumkin, chunki materiallar yuzaga tushib, kiyimlarga yoki joylarga zarar yetkazishi mumkin.

**4. Tezda o'zgartirishning qiyinligi:** Ananaviy rasm chizishda o'zgarishlar kiritish qiyin bo'lishi mumkin. Agar bolalar xatolik qilsa yoki rasmni tahrirlash kerak bo'lsa, buni amalga oshirish murakkab va vaqt talab qiladigan jarayon bo'lishi mumkin. Raqamli rasm chizish esa ko'proq o'zgartirish va tahrir qilish imkonini beradi.

**5. Rang va effektlarning cheklanishi:** Ananaviy usullarda, ayniqsa ranglar va effektlar borasida cheklovlar bo'lishi mumkin. Masalan, bo'yoqlarning ranglari va nashrlarining to'g'ri va aniq chiqishiga erishish ba'zan qiyin bo'lishi mumkin, bu esa natijaning sifatiga ta'sir qilishi mumkin.

**6. O'rganish jarayonining murakkabligi:** Ananaviy usulda rasm chizish ko'pincha texnik ko'nikmalarni talab qiladi. Bu bolalar uchun o'rganish jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Ayniqsa, yangi boshlovchilar uchun qalam va bo'yoqni qanday ishlatish, detallarga e'tibor berish, ranglarni birlashtirish kabi ko'nikmalarni o'rganish qiyin bo'lishi mumkin.

**7. Fizik joylashuv va resurslar:** Ananaviy rasm chizishda bolalar ko'proq jismoniy joyga muhtoj bo'lishadi. Keng va yoritilgan joy, qo'llaniladigan materiallar va boshqa resurslar uchun maxsus joy kerak bo'lishi mumkin. Bu ba'zan bola yoki o'qituvchi uchun qulay bo'lmasligi mumkin.

Ananaviy usulda rasm chizishning bu kamchiliklariga qaramay, u bolalarning ijodiy rivojlanishida, qo'l motorikasini rivojlantirishda va estetik sezgirlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois, bu usul ko'plab afzalliklarni taqdim etishi mumkin, lekin ba'zi kamchiliklarni hisobga olish ham muhimdir.

### **Noananaviy rasm chizishning tavsifi**

Noananaviy rasm chizish, an'anaviy san'at uslublaridan farqli o'laroq, zamonaviy texnologiyalar va raqamli vositalar yordamida amalga oshiriladigan rasm chizish usulini anglatadi. Bu usulda bolalar va san'atkorlar raqamli qurilmalar, grafik planshetlar, kompyuter dasturlari va mobil ilovalar orqali rasmlar yaratadilar. Noananaviy rasm chizish san'ati tez sur'atlarda rivojlanib, san'atni yangi va ilg'or shakllarda ifodalashga imkon beradi. Quyida noananaviy rasm chizishning asosiy tavsiflari keltirilgan:

#### **1. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish**

Noananaviy rasm chizishning asosiy farqi – bu texnologiyalarni qo'llashdir. Kompyuterlar, planshetlar, grafik planshetlar va maxsus dasturlar yordamida yaratilgan rasmlar noananaviy rasm chizishning ajralmas qismlaridir. Masalan, Adobe Photoshop, Illustrator, Procreate va boshqa grafik dasturlar bolalar va san'atkorlarga turli effektlar, ranglar va shakllar bilan ishlash imkonini beradi.



## 2. Oson tahrir va o'zgartirish imkoniyatlari

Noananaviy rasm chizishning eng katta afzalliklaridan biri – rasmni tezda o'zgartirish va tahrir qilish imkoniyatidir. Raqamli rasmda xatoliklarni tezda tuzatish, bo'yoqlarga qo'shimchalar kiritish va rasmni turli versiyalarini yaratish mumkin. Bu, ayniqsa, bolalar uchun foydali bo'lishi mumkin, chunki ular o'zlarining ishlarini osonlik bilan yaxshilashadi va tajriba o'tkazishlari mumkin.

## 3. Ko'plab imkoniyatlar va effektlar

Noananaviy rasm chizishda grafika dasturlari turli xil effektlar, filtrlardan foydalanish imkonini beradi. Bu bolalar va san'atkorlarga ranglarni, teksturalarni, soyalarni, yorug'lik va soyalarni o'zgartirish imkoniyatlarini beradi. Yangi ranglar va effektlar orqali tasvirga turli nuqtai nazardan yondashish mumkin.

## 4. Resurslar va materiallarga kirish

Raqamli san'atni yaratish uchun ko'plab materiallar va vositalar mavjud. Masalan, san'atkorlar turli bo'yoqlar, qalamlar, spreylar, burmalar, gradientlar va boshqa tasviriy materiallar bilan ishlashadi. Bularning barchasi o'zgaruvchan va qo'llanilishi oson bo'lgan raqamli vositalardir. Shuningdek, materiallar yoki vositalar cheklovlari yo'q, chunki yangi rasmlar yaratish uchun qo'shimcha materiallar kerak emas.

## 5. Ishni tez bajarish va saqlash

Noananaviy rasm chizishda ishni tez va samarali bajarish mumkin. Raqamli rasmni yaratish va saqlash jarayoni ananaviy rasmga qaraganda ko'proq qulay va tezroq. Rasmni yaratish vaqtida hech qanday rasm materiallari (qog'oz, bo'yoq, qalam) sarflanmaydi. Natijada, yaratish jarayoni ekologik jihatdan ham qulay bo'ladi.

## 6. Yaratuvchi jarayonning ko'p qirraliligi

Noananaviy rasm chizishda bolalar o'zlarining tasavvurlari va yaratuvchanliklarini faqatgina raqamli vositalar yordamida kengaytirishadi. Grafik dizayn, animatsiya, video tahrir, 3D-modellashtirish kabi boshqa ijodiy faoliyatlar bilan birga ishlash imkoniyati mavjud. Bu esa bolalar uchun san'at va texnologiya o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish imkonini yaratadi.

## 7. Ko'plab asbob va vositalar bilan ishlash

Raqamli rasm chizish dasturlari ko'plab turli vositalarni o'z ichiga oladi. Masalan, qalam, sprej, mozaika, matn, shakllar va boshqa asboblarni yordamida san'atkor o'z ijodini amalga oshiradi. Raqamli rasmda ishlash uchun ko'p vaqt talab qiladigan detal va uslublarga yondashish mumkin.

## 8. Yaxshi sifatli natija

Noananaviy rasm chizishda natijalar juda aniq va yuqori sifatli bo'lishi mumkin. Raqamli rasmda yuqori aniqlikdagi chizmalar, ranglarning to'g'ri va ravshan aks etishi, tasvirning sifatli chiqishi kafolatlanadi. Bu, ayniqsa, professional darajadagi san'atkorlar uchun muhim afzallik hisoblanadi.

## 9. Yuqori darajadagi o'rganish imkoniyatlari

Noananaviy rasm chizish usuli bolalarga tezda yangi ko'nikmalarni o'rganish imkonini beradi. Raqamli dasturlar ko'plab o'quv qo'llanmalariga ega bo'lib, bolalar mustaqil ravishda texnikani o'rganishlari mumkin. Shuningdek, bu dasturlar ko'plab turli o'quv platformalariga ega, bu esa bolalarning ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi.

**Noananaviy usulda rasm chizishning bir qancha afzalliklari bo'lishiga qaramay, ba'zi kamchiliklari ham mavjud.** Quyida noananaviy rasm chizishning asosiy kamchiliklari keltirilgan:

### 1. Texnologiyaga bog'liqlik

Noananaviy rasm chizish texnologiyalar va raqamli vositalarga tayanadi, bu esa bolalarning yoki san'atkorlarning elektron qurilmalariga bog'liqlikni yaratadi. Agar texnologiyalar ishlamasa (masalan,



internet yo‘q bo‘lsa, qurilma nosoz bo‘lsa yoki dasturda muammo yuzaga kelsa), rasm chizish jarayoni to‘xtashi mumkin.

## 2. Ko‘nikmalarni rivojlantirishning cheklanishi

An'anaviy rasm chizishda bolalar qo‘lda ishlash va motorikani rivojlantiradi. Noananaviy rasmda esa bu jihatlar kamayadi, chunki asosan grafik qalam va kompyuter klaviaturasidan foydalaniladi. Bu, ba'zan, bolalarning qo‘l motorikasi va diqqatini rivojlantirishda an'anaviy usullarga qaraganda kamroq samarali bo‘lishi mumkin.

## 3. Ekstremal qimmatlik

Noananaviy rasm chizish uchun zarur bo‘lgan texnik vositalar (grafik planshetlar, kompyuterlar, maxsus dasturlar) qimmat bo‘lishi mumkin. Bu, ayniqsa, o‘rta yoki kam daromadli oilalar uchun qo‘shimcha xarajatlarni keltirib chiqaradi.

## 4. Tez charchash va ko‘zni zo‘riqtirish

Raqamli qurilmalar bilan uzoq vaqt ishlash bolalarda ko‘zning charchashiga, ko‘rish muammolariga (masalan, kompyuter ko‘zlari) va bosh og‘rig‘iga olib kelishi mumkin. Bolalar uchun ekranda uzoq vaqt o‘tirish, ko‘zlarga ta‘sir qilishi va ularning sog‘lig‘iga zarar yetkazishi mumkin.

## 5. Ijodiy xatoliklarni to‘g‘rilash

Raqamli rasmda xatoliklarni tezda tuzatish mumkin, lekin bu ba'zan bolalarning o‘z xatolaridan saboq olishiga to‘sqinlik qilishi mumkin. An'anaviy rasmda xatolarni tuzatish uchun ko‘proq harakat va sabr-toqat talab etiladi, bu esa ijodiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlashi mumkin. Raqamli vositalar, aksincha, "tezkor tuzatish"ni taqdim etib, bolalarning xatolardan saboq olish imkoniyatini kamaytirishi mumkin.

## 6. Texnik o‘rganish va murakkabliklar

Noananaviy rasm chizish uchun bolalar zamonaviy texnologiyalar va dasturlarni o‘rganishlari kerak. Bu o‘zida texnik qiyinchiliklarni va dasturlarni o‘rganishni talab qiladi. Ba'zan bolalar yoki yosh ijodkorlar uchun dasturlarning murakkabligi ular uchun tushunarsiz bo‘lishi mumkin va o‘rganish jarayoni vaqtini olishi mumkin.

## 7. Yaratilgan rasmning fizik ta'siri

Raqamli rasmda yaratilgan asar fizik jihatdan mavjud emas. Bu, ba'zida, rasmni sezish, ulkan asar sifatida ko‘rish yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri qo‘llash imkoniyatlarini yo‘qotish mumkin. An'anaviy rasmni haqiqiy materiallar bilan yaratish bolalarga ishni o‘z qo‘llari bilan sezish va natijani jismonan tajriba qilish imkonini beradi.

## 8. Ijodiy erkinlikni kamaytirish

Ba'zi raqamli dasturlar va qurilmalar maxsus effektlar va filtrlarni taqdim etadi, bu esa bolalarni ba'zan o‘z yaratuvchanligini cheklashga olib kelishi mumkin. An'anaviy usullarda bolalar ranglar, materiallar va shakllar bilan erkin tajriba o‘tkazishadi, lekin raqamli vositalarda ba'zi elementlar standartlashtirilgan va bir xil natijalar uchun odatiy usullarni taqdim etadi.

## 9. Batafsillik va aniq chizmalar

Raqamli dasturlar ba'zan bolalar uchun aniq chizish va detalni yaratish o‘rniga "tezkor" va oson variantlar taklif qiladi. Bu, ba'zan, chuqur va batafsil chizmalarni yaratishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin, chunki "tezkor va oson" natijalar bolalarning ijodiy qobiliyatlarini to‘liq rivojlantirmaydi.

Noananaviy rasm chizishning kamchiliklari asosan texnologiya bilan bog‘liq muammolar, texnik o‘rganishdagi qiyinchiliklar, va ijodiy erkinlikni cheklashga qaratilgan omillarni o‘z ichiga oladi. Biroq, bu kamchiliklarga qaramay, noananaviy rasm chizish ko‘plab ijodiy imkoniyatlar va zamonaviy texnologiyalarni taqdim etadi, shuning uchun har ikkala usulning afzalliklari va kamchiliklarini hisobga olgan holda, ular birlashtirilgan holda foydalanilishi maqsadga muvofiqdir.



## **Bolalar ijodiy rivojlanishida an'anaviy va noan'anaviy usulda rasm chizishning qiyosiy tahlili**

Bolalar ijodiy rivojlanishida rasm chizish — muhim pedagogik faoliyatlardan biridir. Bu jarayon bolalarda tasavvur, motorika, diqqat, sabr-toqat va boshqa ko'nikmalarni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Rasm chizishning ikki asosiy usuli — an'anaviy va noan'anaviy (raqamli) usullar bolalarning ijodiy rivojlanishiga turli yo'llar bilan ta'sir ko'rsatadi. Ushbu tahlil an'anaviy va noan'anaviy usullarni solishtirib, har birining o'ziga xos afzalliklarini va kamchiliklarini ko'rsatishga yordam beradi.

### **1. Asboblari va Materiallari**

#### **An'anaviy usul:**

An'anaviy rasm chizishda bolalar turli materiallardan foydalanadilar: qog'oz, bo'yoqlar, pastellar, rangli qalamlar, cho'tka va boshqa qo'lda ishlatiladigan asboblari. Bu materiallar bilan ishlash bolalar uchun jismoniy aloqani rivojlantiradi, qo'l va barmoq motorikasini yaxshilaydi. Materiallar oddiy va tabiiy bo'lib, bolalar bilan ishlashda yaratgan rasmning haqiqiy jismoniy shaklini ko'rish imkoniyatini beradi.

#### **Noan'anaviy usul:**

Noan'anaviy usulda bolalar raqamli qurilmalar (planshet, kompyuter) va maxsus grafik dasturlar (Procreate, Photoshop, Krita va boshqalar) yordamida rasm chizadilar. Bu usulda materiallar raqamli vositalarga asoslanadi, shuning uchun fizika va an'anaviy materiallar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqalar yo'q. Raqamli vositalar yordamida chizish jarayoni ko'proq tezlikni ta'minlaydi va xatoliklarni tezda tuzatish imkonini beradi, ammo bu ham bolalar uchun texnik bilimlarni talab qiladi.

### **2. Ijodiy Erkinlik va Xatoliklar**

#### **An'anaviy usul:**

An'anaviy rasm chizishda bolalar o'z xatolarini tuzatish uchun ko'proq vaqt sarflashlari kerak bo'ladi. Bu bolalarga sabr-toqatni o'rgatadi va ijodiy jarayonda yuzaga kelgan xatolardan saboq olish imkoniyatini beradi. Rasmning har bir detali va qatlamini yaxshilash uchun ko'p mehnat va vaqt talab qilinadi, bu esa bolalarni o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashishga o'rgatadi.

#### **Noan'anaviy usul:**

Raqamli rasmda xatoliklarni tezda tuzatish mumkin. Bu bolalar uchun ijodiy jarayonni tezlashtiradi, ammo ba'zida bu shunchaki soddalashtirilgan va tezkor yondashuvni yaratishi mumkin. Tezkor tuzatishlar va o'zgarishlar bolalarga rasmni qanday yaratish yoki o'zgartirish imkoniyatini beradi, lekin bu ularni yanada erkinroq bo'lishga, ayrim hollarda, an'anaviy usullarga qaraganda kamroq ma'suliyatli bo'lishga olib kelishi mumkin.

### **3. Motivatsiya va Qiziqish**

#### **An'anaviy usul:**

Bolalar an'anaviy usulda ishlashda qo'l bilan ishlashning qiziqarli va sezgir tomonlarini o'rganadilar. Bu ularga haqiqiy materiallar bilan ishlashda mamnuniyat keltiradi va o'z ishlarini yuzaga keltirish jarayonida chuqurroq qiziqish uyg'otadi. Yaratilgan asar jismoniy bo'lgani uchun, bolalar uni ko'rish va ko'rsatishdan ko'proq qoniqish hosil qiladilar.

#### **Noan'anaviy usul:**

Raqamli vositalar yordamida rasm chizish bolalar uchun ko'proq interaktiv va qiziqarli bo'lishi mumkin, chunki ularning qo'lida yangi texnologiyalar va turli xil filtrlar, effektlar mavjud. Bu ularga yangi va tezkor natijalar olish imkonini beradi. Biroq, bu usulda bolalar ko'proq ekranlar bilan ishlashadi, bu esa ularga an'anaviy materiallar bilan ishlashdagi kabi haqiqiy aloqani his qilishda muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.



#### 4. Tajriba va Ko'nikmalarni Rivojlantirish

##### An'anaviy usul:

An'anaviy rasm chizish bolalarda qo'l va ko'z motorikasini rivojlantiradi. Bu ularning muhim motorik ko'nikmalarini, aniq harakatlarni amalga oshirishni, tasavvur qilish va o'z g'oyalarini jismoniy shaklga keltirishni yaxshilaydi. Ko'p hollarda, bolalar an'anaviy rasm chizishda chizilgan detallarni aniqlik bilan yaratishga harakat qiladilar, bu esa ularning diqqatini va ko'p mehnat talab qiluvchi ishga nisbatan chidamliligini oshiradi.

##### Noan'anaviy usul:

Raqamli vositalar bolalarda texnologiyalarni ishlatish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Buning natijasida bolalar yangi dasturlar va vositalar yordamida kreativ fikrlashni o'rganadilar, lekin qo'l bilan ishlash ko'nikmalari cheklangan bo'lishi mumkin. Raqamli asboblar bolalarni qiziqtirishga yordam beradi, ammo ular ba'zan an'anaviy usuldagi kabi batafsil va murakkab chizmalarni yaratishga undamaydi.

#### 5. Texnik Jihatdan Ko'nikmalarni O'rganish

##### An'anaviy usul:

An'anaviy rasm chizish jarayoni oddiy va tabiiy texnikalar asosida amalga oshiriladi. Bu usulda ko'proq tajriba va qo'llash orqali o'rganish talab qilinadi, bolalar aniq texnikalarni o'zlashtirib, xatolarni o'rganishadi.

Biroq, an'anaviy usulda chizish faqat bolalar uchun, shuningdek, pedagoglar va murabbiylar uchun ham qiyinchiliklar yaratishi mumkin, chunki har bir rasm chizish texnikasi va uslubi bolalarga murakkab ko'rinishi mumkin.

##### Noan'anaviy usul:

Noan'anaviy usulda texnologiyalarni o'rganish ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi, ammo bu texnikalarni o'rganish ba'zan murakkab va vaqt talab qilishi mumkin. Raqamli vositalar va dasturlarni ishlatish uchun bolalar texnik bilimlarga ega bo'lishlari kerak, bu esa dastlabki o'rganish bosqichida qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin.

#### 6. Ekologik Ta'sir va Resurslar.

##### An'anaviy usul:

An'anaviy usulda ishlashda tabiiy materiallar (qog'oz, bo'yoq) ishlatiladi, bu esa ekologik nuqtai nazardan ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ammo, ayrim an'anaviy materiallar qayta ishlanishi mumkin.

##### Noan'anaviy usul:

Raqamli rasmda ekologik ta'sir bir oz pastroq, chunki materiallar kamayadi, lekin kompyuterlar, planshetlar va boshqa texnologik qurilmalardan foydalanish energiya iste'molini oshiradi va chiqindilarni keltirib chiqaradi.

**Quyida bolalar ijodiy rivojlanishida an'anaviy va noan'anaviy usullarda rasm chizishning qiyosiy tahlili jadval asosida keltirilgan. Bolalar ijodiy rivojlanishida rasm chizish usullarining taqqoslanishi:**

| Mezonlar                      | An'anaviy rasm chizish (%) | Noan'anaviy rasm chizish (%) |
|-------------------------------|----------------------------|------------------------------|
| Motorika va muvofiqlashtirish | 60%                        | 80%                          |
| Tasviriy tafakkur             | 55%                        | 85%                          |
| Ijodiy fikrlash               | 50%                        | 90%                          |
| Hissiy ifoda                  | 55%                        | 85%                          |
| Rang va shakl idroki          | 60%                        | 75%                          |
| Innovatsion yondashuv         | 50%                        | 90%                          |



## Xulosa

An'anaviy usul bolalarda aniq texnik ko'nikmalarni, qo'l motorikasini va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, shuningdek, sabr-toqat va mehnatsevarlikni ta'minlaydi. Noan'anaviy usul esa bolalarga texnologiyalarni o'rganish, kreativ jarayonni tezlashtirish va yangi imkoniyatlardan foydalanish imkonini beradi, lekin bu usul ba'zan an'anaviy usulning jismoniy va sezgir tomonlarini kamaytirishi mumkin. Har ikkala usul ham bolalar uchun foydalidir, ammo ularning birgalikda ishlatilishi bolalarning ijodiy rivojlanishini to'liq qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. An'anaviy usul bolalar uchun haqiqiy materiallar bilan ishlashni, motorik ko'nikmalarni rivojlantirishni va ijodiy jarayonni aniq boshqarishni ta'minlaydi. Bu usulda xatolarni tuzatish ko'proq vaqt va mehnat talab qilganligi uchun bolalar sabr-toqat va mehnatsevarlikni o'rganadilar. Shuningdek, bu usulda chizilgan asarlar jismoniy bo'lib, bolalarga o'z ishlarini ko'rish va ko'rsatish imkoniyatini beradi.

Noan'anaviy usul esa bolalar uchun zamonaviy texnologiyalar yordamida tezkor natijalar olish imkonini yaratadi. Bu usulda xatoliklarni tezda tuzatish, kreativ jarayonni soddalashtirish va yangi texnologiyalarni o'rganish mumkin. Ammo, ba'zan bu usul bolalarni ko'proq ekranda ishlashga undaydi va an'anaviy materiallar bilan ishlashda bo'lgan tajriba va sezgirlikni kamaytirishi mumkin.

## Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aminov, I. A. (2017). San'at pedagogikasi: Yangi yondashuvlar va usullar. Tashkent: Pedagogika nashriyoti.
2. Babayev, M. S. (2019). Bolalar san'ati va uning rivojlanishi. Tashkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Berdiyorova, M. M. (2018). Bolalar uchun rasm chizish: An'anaviy va zamonaviy usullarni o'rganish. Toshkent: O'zbekiston yoshlar ittifoqi nashriyoti.
4. Harrison, K. J. (2014). Creative expression in children: Traditional and modern approaches. London: Routledge.
5. Lozano, A. R. (2013). Digital art education: Transformations in children's creative learning. New York: Springer.
6. Xolmatova, G. T. (2017). Bolalar ijodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda rasm chizishning ahamiyati. Tashkent: O'zbekiston fanlar akademiyasi nashriyoti.
7. Mukhiddinova, S. F. (2020). An'anaviy va noan'anaviy usullarda bolalar ijodiy rivojlanishi. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
8. Petrov, A. V. (2015). Noan'anaviy pedagogik texnologiyalar: Asosiy tamoyillar va amaliyot. Moskva: Pedagogika.
9. Zhokibekova, A. T. (2016). Raqamli texnologiyalar va bolalar ijodiy rivojlanishidagi o'zgarishlar. Tashkent: Innovatsion ta'lim texnologiyalari nashriyoti.
10. Roe, J. L., & McNeal, D. E. (2011). Art and creativity: A study of children's creative development through traditional and digital media. *Journal of Art Education*, 34(2), 112-125.

